

5te landsmøte i Kristiania 1. og 2. august 1891

Dagsordenen bestod foruten de kurante saker kun i fastsættelse av program og love.

Beslutninger

Program

Følgende program vedtoges:

"Grundaarsaken til den sociale elendighet, aandelige underkuelse og politiske avhengighet er det forhold, at arbeidsmidlerne (grund, jord, bjergverker, gruber, samfærdselsmidler, maskiner og verktøi) er overgaat til at bli et faatal samfundsmedlemmers enebesiddelse.

Det norske arbeiderparti, som har sat sig arbeiderklassens befrielse som maal, tilstræper derfor arbeidsmidlernes overgang til samfunnets fælleseiendom og produktionen forandret fra kapitalistisk til socialistisk.

Med den saakaldte statssocialisme, der sætter staten i den private arbejdskjøpers sted, har arbeiderpartiet intet at bestille.

I alle lande med kapitalistisk produktionsmaate har arbeiderne samme interesser; med verdenssamkvemets og verdensmarkedets utvidelse blir arbeidets stilling i hvert land bestandig mere avhengig av arbeidernes stilling i andre lande; arbeiderklassens befrielse er derfor ikke en national, men en social opgave, til hvilken arbeidernes interesser i alle kulturlande er knyttet i like høi grad. I erkjendelse herav erklærer Det norske arbeiderparti sig ét med de klassebevisste arbeidere i alle øvrige lande.

Arbeiderpartiet kjæmper for like rettigheter og like pligter for alle uten hensyn til kjøen og for ophævelse av al klasseforskjel; i denne kamp staar det som repræsentant ikke blot for lønsarbeidere, men for alle undertrykte, for alle fordringer, som er egnet til at forbedre folkets stilling i almindelighet og arbeidernes i særdeleshet. Partiet kjæmper derfor i øieblikket for:

- I. Arbeidernes sammenslutning og solidaritet.
- II. Almindelig, like og direkte stemmeret til alle stats- og kommune- institutioner for alle i landet hjemmehørende personer, som har fylldt 21 aar, med valg paa en fridag og hemmelig avstemning.
- III. Folkets direkte deltagelse i lovgivningen ved, at der hjemles det forslags- og forkastelsesret.
- IV. En virksom arbeiderbeskyttelseslovgivning paa følgende grundlag:
  - a. Forbud mot anvendelse av barn under 14 aar til arbeide i fabriker og paa verksteder.
  - b. Forbud mot natarbeide, undtagen i saadanne industrigrene, som efter sin natur, av tekniske grunde eller av hensyn til den offentlige velfærd kræver det.
  - c. Fastsættelsen av en maksimalarbeidsdag paa 8 timer.
  - d. En uavbrutt hvilepause paa 36 timer om uken.
  - e. Forbud mot anvendelse av giftige eller andre arbeidernes helbred ødelæggende stoffer i produktionen, hvor dette ikke er absolut nødvendig.
  - f. Tilsyn med arbeidspladse, gruber, skibe, fabriker og verksteder ved personer valgte av arbeiderne.
  - g. Sundhetskонтроl med arbeiderboliger, tyendes og sjøfolks soverum m. v.
- V. Avskaffelse av alle love og vedtægter, som indskrænker den frie meningsytring, forenings- og forsamlingsfrihet.
- VI. Sjøfolk, landarbeidere og tjenestetyende likestilles med industriarbeiderne; alle love og bestemmelser saasom sjøfarts-, husmands- og tyendeloven der stiller arbeiderne i disse brancher i et særforhold, ophæves.
- VII. Alle bidrag av offentlige midler til kirkelige og religiøse formaal ophører. De kirkelige

samfund blir at betragte som private foreninger.

- VIII. Skolen er konfessionsløs. Undervisningen i de offentlige folkeskoler er tvungen. Undervisningen i alle offentlige læreanstalter er gratis. Det offentlige paatar sig opdragelsen av forældrelose og saadanne barn, hvis forældre ikke kan eller vil opdrage dem i overensstemmelse med tidens krav.
- IX. Oprettelsen av internasjonale voldgiftsdomstole. Militarismens avskaffelse og indførelse av almindelig folkevæbning.
- X. Gratis retspleie og retshjælp.
- XI. Gratis lægehjælp og lægemidler.
- XII. Human forsørgelse for alle gamle, svage og arbeidsinvalidere.
- XIII. Avskaffelse av alle indirekte skatter. Gradvis stigende indtægtskapital- og arveskat til bestridende av alle offentlige utgifter.
- XIV. Anbuds- og licitationssystemets anvendelse ved offentlige arbeiders utførelse - ophører.

Manifest.

"Et alvorsord til norske arbeidere fra repræsentanterne ved Det norske arbeiderpartis 5. aarsmøte :For de mænd som i aarrækker drevne av retfærdighetsfølelse og en fast overbevisning om muligheten av at forbedre de ulykkelige forhold, hvorunder saa mange av folket og særlig arbeiderklassen lever - har det været saart at se, i hvor høi grad arbeiderne mangler samfunnsfølelse, mangler forstaaelse av, hvor nær deres og deres families daglige interesser er knyttet til det samfund, hvori de lever og av hvilket det er en del.

Det har været saart at se, med hvilken likegyldighet de har set paa, ja ofte liketil motarbeidet de fremskridtsbestræbelser, som først og fremst tilsigtet at lette dem deres sorger, byrder og tunge slid og skaffe litt mere lys og lykke ind i deres tilværelse.

Det har været saart at se arbeidernes mangel paa solidaritet, se deres mistro - ja ofte hat til deres egne klassefæller, og da især til de av dem, som viste dem sammenslutningens vei som det eneste middel, der kunde føre til befrielse.

Klassesamfundets undertrykkelse, den aandelige underkuelse og den al kraft opsplitende kamp for tilværelsen bærer for en stor del skylden; men mange vet vi, at disse klager maa ramme som bebreidelser.

Mange, forfærdelig mange, er de, som en sneversynt egeninteresse har gjort til bakstrævet og overklassetyranniets lydige redskaper.

Mange arbeidere, som tjener nogle øre mere om dagen end en kamerat i almindelighet, eller som lægger an paa at staa høit i sine principalers gunst, har ikke været at formaa til at slutte sig til organisationerne, og om de ikke likefrem har motarbeidet kameraternes bestræbelser paa at forbedre sin stilling, saa har de gjort det ved at staa solidariske med arbeiderklassens motstandere; ti i arbeiderkampen gjælder det: den, som ikke er med, er imot!

Dette gjælder som regel i kampen mellem arbeidere og arbeidskjøpere, om arbeidstiden og arbeidslønnen; men det gjælder ogsaa i samfundskampen mellem fremskridt og bakstræv, mellem selvstændighet og undertrykkelse, mellem frihet og despoti - den, som ikke er med, er imot! Derfor er eders ansvar, som ikke tar del i denne kamp, saa enorm. I tusener norske arbeidere, som har stemmeret, men som ikke benytter den, av eder er det de utestængte venter sin borgerret, de undertrykte befrielse, de forurettede retfærdighet, de foreldrelose kjærlighet, de nødlidende hjelp og de gamle utslitte mænd og kvinder omsorg og pleie.

Hvor længe vil I la dem vente?

Vi staaar overfor et valg, i betydning større end nogensinde. Det gjælder ikke bare ministeriet Steen eller Stang. Det gjælder meget uendelig mere, det gjælder om, hvorvidt den klasse i samfundet skal komme igjen med majoritet, som vil lænkebinde de sidste rester av sand frihet

og kvæle al sund tænkning; den klasse, som ikke skyr noget middel, naar det gjælder bevarelsen av tilranede forrettigheder og nedarvede privilegier.

Det er det, det gjælder, derfor føler vi det som en pligt i de arbeideres navn, vi repræsenterer, at stille en indtrængende appel til eder: Gjør eder stemmeberettiget enhver, som har betingelser, møt frem, naar valgdagen kommer, og stem paa de mænd, som vil almindelig stemmeret.

De sociale spørgsmaals løsning maa bli arbeidernes verk, derfor tilroper vi enhver stemmeberettiget norsk arbeider i de utestængtes, i de undertryktes, i de ulykkeligens navn: Gjør din pligt!"

Almindelige bestemmelser.

Kontingenten: "Vedrørende organisationen uttaler møtet: 1. En væsentlig hemsko for foreningernes vekst som for deres handledygtighet er den for de aller fleste foreninger altfor lave kontingent. Paa det indstændigste opfordres de foreninger, der har en forholdsvis lav kontingent, til at forhøie samme. Er foreningens økonomiske hjælpemidler smaa, er det vanskelig at faa de utenforstaaende til at slutte sig til, og det er aldeles umulig for foreningen at utrette noget til fordel for medlemmerne. 2. Det henstilles til de partiet tilhørende foreninger at trykke paa sine medlemskort: "Det norske arbeiderparti".

Stemmeretten: "Idet Det norske arbeiderpartis 5. landsmøte uttaler sin tilslutning til den her i byen 17. mai vedtagne resolution angaaende almindelig stemmeret, opfordres hovedbestyrelsen til at træde i forbindelse med bestyrelserne for andre foreninger, der deltar i den aktuelle politik, for at undersøke hvilke garantier der kan erholdes for at de opstillede valgmand og derigjennem stortingskandidaterne vil gjøre almindelig stemmeret til sin første og viktigste opgave, hvorefter hovedbestyrelsen i betimelig tid før valgene sammenkalder partimedlemmerne."